Kulutuksen ja tuotannon keskus | 4.3.2021 | SYKE/2021/515-1

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Julkisuus

Julkinen asiakirja

Viite: E 7/2021 vp lausuntopyyntö

Asia: E 7/2021 Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: Yhteisen maatalouspolitiikan strategisia suunnitelmia koskevat suositukset jäsenvaltioille

Lausunto Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Elämme kriittisiä vuosia hallitsemattoman ilmastonmuutoksen ja lajikadon pysäyttämisen kannalta. Hallitusohjelmassa päästöjä on tarkoitus vähentää 55 % vuoteen 2030 (vuoden 1990 tasosta) ja pysäyttää luontokato. Maatalous on keskeinen tekijä ilmastonmuutoksen hillinnässä ja elinympäristöjen säilyttämisessä. Nyt tehtävät päätökset CAPista määrittävät, miltä Suomen maatalous näyttää 2030-luvun alussa.

Komission viesti Suomelle oli kannustava, Suomen maataloudella menee hyvin paperilla. Tilastojen mukaan Suomessa on vain 23 % paljasta maata talven yli ja mallinnettu eroosioriski on alhainen. Käytäntö on kuitenkin toinen ja kehitettävää riittää. Samojen tilastojen mukaan Suomessa hyödynnetään EU:n vähiten syysviljoja ja kerääjäkasveja, eli aitoa kasvipeitteisyyttä (joka sitoo hiiltä, haihduttaa vettä ja poistaa ravinteita). Mallinnetusta alhaisesta eroosioriskistä huolimatta maatalousalueiden joet kuljettavat kiintoainetta Itämereen. Ilmastonmuutoksen myötä valunnan ja eroosion on ennustettu kasvavan, ellei toimenpiteitä lisätä.

Esimerkkinä paperilla ratkotusta ongelmasta voidaan mainita laki kasvinsuojeluaineista, johon on kirjattu integroidun torjunnan periaatteet (IPM; torjunta-aineita käytetään vain todettuun tarpeeseen, riskitason ylittyessä ja ei-kemialliset torjuntakeinot ovat ensisijaisia). Asetuksesta huolimatta riskitasoja ei ole määritetty ja kasvinsuojelulain toteutusta ei valvota. Euroopan tilintarkastustuomioistuin on huomauttanut siitä, että ristiriita IPM:n asetusten ja käytäntöönpanon välillä on huomattava koko EU:n alueella. Kasvinsuojeluaineiden käytön tarkempi seuranta ja tutkimuksiin perustuva riskien ja hyötyjen arviointi olisi tärkeää, etenkin kun tutkimustieto eräiden yleisesti käytettyjen torjunta-aineiden haitoista on päivittynyt huomattavasti edellisen CAPin ajoista. Jos integroitu torjunta saataisiin todella käytäntöön, monipuolisilla viljelykierroilla ja kerääjäkasveilla voisi olla myös suoria hyötyjä peltolinnustolle ja pölyttäjille sen lisäksi, että ne vähentäisivät torjunta-aineiden käyttöä.

Suomessa on yksi korkeimmista viljelijöiden osallistumisprosenteista ympäristökorvaukseen. Tämä on saatu aikaan tekemällä toimenpiteistä helposti toteutettavia ja kannustavia. Samalla on kuitenkin menetetty kohdentavuus. Jos alle 10 % peltoalasta aiheuttaa suurimman osan Itämeren rehevöitymisestä, mitä hyötyä on toimenpiteiden kohdentamisesta 70 % peltoalalle?

Suomessa fosforitase on saatu laskuun (nyt ylijäämää noin +4 kg/ha/vuosi; 1990-luvulla +20 kg/ha/vuosi). Fosforia on kertynyt maahan ylilannoitusvuosina joidenkin arvioiden mukaan noin 1000 kg/ha. Tutkimuksissa fosforirikastetun pellon fosforitaseen olisi oltava alijäämäinen -7 kg P/ha 5-20 vuoden ajan, ennen vesistöpäästöjen vähenemistä. Jos rehevöittäviä päästöjä halutaan vähentää, voimakkaasti rehevöityneet pellot pitäisi tunnistaa ja niihin kertynyt ”perintöfosfori” (legacy P) tulisi louhia kasvien avulla pellosta pois (satotason nosto, minimaalinen fosforilannoitus). Tähän tarvitaan voimakkaasti kohdennettuja tukitoimia, jotka ovat riittävän kannustavia viljelijöille. Kaikille viljelijöille tasaisesti jaettava tulotuki on poissa toimenpiteiden kohdentamisesta.

Suomi sai komissiolta kehuja metsätaloudesta ja sen hiilensidontapotentiaalista. Maa- ja metsätalouden rajapinnassa olisi paljon mahdollisuuksia edistää ympäristönsuojelua melko yksinkertaisin toimenpitein. CAP-uudistuksessa tuottavan peltomaan määritelmää voidaan muokata sisältämään myös agrometsäjärjestelmät (esim. pelloille eroosionesto, tuulensuoja tai tuotantomielessä sijoitetut puu- ja pensasaidat). Suomessa mahdollisuutta ei ole nostettu esille, vaikka kansainvälisesti sillä on saavutettu pinta-alakohtaisesti erittäin suuria monimuotoisuus- ja hiilensidontahyötyjä. Oikein sijoitettuna pensasaidat ja puustoiset suojavyöhykkeet ovat myös merkittävä veden laadun parantaja.

Perinnebiotooppien hoidon lisääminen on uhanalaisten lajien kannalta tärkein maatalouden monimuotoisuustoimi. Suomen uhanalaisista lajeista neljäsosa on riippuvaisia perinnebiotoopeista ja joidenkin arvioiden mukaan biotooppien ala tulisi kymmenkertaistaa lajien säilyttämiseksi. Tämän lisäksi monilajiset nurmet, suojavyöhykkeet ja pölyttäjäpellot ovat tärkeitä peltomaiseman monipuolistajia hyönteisten kannalta.

Ilmastonmuutoksen, rehevöitymisen ja monimuotoisuuden kannalta avainasioita CAP-uudistuksessa ovat:

- turvemaiden hiilivaraston suojelu: kosteikkoviljelyn mahdollistaminen, velvoite pohjaveden pinnan säätelyyn
- hiilensidonta kivennäismailla; aidon vihreän kasvipeitteisyysalan lisääminen: kerääjäkasvivelvoite syysmuokkauksille, kannusteet vihreään kasvipeitteisyyteen sänkialan lisäksi
- rehevöitymisen eston kohdentaminen alueille, jotka ovat suoraan kytköksissä vesistöön ja joihin on kertynyt runsaasti fosforia: negatiivinen fosforitase, fosforivarannon käyttöönotto kerääjäkasveilla
- perinnebiotooppien alan lisääminen

Komission kommentissa ja MMM:n näkemyksessä painotus on kannattavuuden turvaamisessa ja keinoksi esitetään mm. suoraa tulotukea. Koska YMPin osuus maatalouden tuloista on niin suuri, sen avulla voidaan ohjata maataloutta tehokkaasti. Maataloudella on edessään seuraavan 10 vuoden aikana kestävyysmurros, joka osin määrittää sen, kuinka hyvin Suomi voi vastata ilmastonmuutoksen hillintään

ja lajikadon pysäyttämiseen. Oleellista on tukea CAPin avulla siirtymää viljelyyn, joka on kannattavaa myös 2030-luvun alussa. Jos CAP kohdennetaan nyt oikein, ongelmien ratkontaan, elinympäristöjen luontiin ja tuotannon uudistamiseen, suomalainen maatalous voi olla ympäristölle myönteinen toimiala 2030 luvun alussa.

Erikoistutkija Tuomas Mattila

Jakelu Vastaanottajat, SYKE Kirjaamo
Tiedoksi Kopionsaajat